

บทความวิทยานิพนธ์
การประเมินโครงการโรงเรียนเพื่อนเด็ก
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ขอนแก่น เขต 5

An Evaluation of the Children's Friends School Project under the office
Of Khon Kaen Educational Service Area Zone 5

ไตรนาถ โพธิ์รุกข์¹
รศ.สมนึก ภัททิยธนี²
ดร.สุวิมล โพธิ์กลิ่น³

บทคัดย่อ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5 ได้เข้าร่วมโครงการโรงเรียนเพื่อนเด็กในเดือนพฤษภาคม 2550 มีโรงเรียนนำร่องในโครงการจำนวน 20 โรงเรียน เฉพาะโรงเรียนที่อยู่ในเขตอำเภอชุมแพ โดยจัดอบรมให้บุคลากรได้มีความรู้ นำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาโรงเรียนเพื่อนเด็ก ในด้านส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเด็ก 4 ประการ ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กในปี พ.ศ.2545 จึงสมควรได้รับการประเมินโครงการเพื่อศึกษาผลการดำเนินงานโครงการในทุก ๆ ด้านต่อไป ดังนั้นการประเมินโครงการนี้จึงมีความมุ่งหมายเพื่อประเมินผลการดำเนินการ ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ประจำปีการศึกษา 2550 โดยใช้รูปแบบการประเมินของไทเลอร์ (Tyler) กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการโรงเรียนเพื่อนเด็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5 จำนวน 447 คน จากโรงเรียน 6 โรงเรียน โดยแยกเป็นขนาดใหญ่ 2 โรงเรียน ขนาดกลาง 2 โรงเรียน และขนาดเล็ก 2 โรงเรียน ประกอบด้วย ครูในโรงเรียน 135 คน นักเรียนที่เป็นคณะกรรมการ 72 คน ผู้นำชุมชนและผู้ปกครอง 60 คน นักเรียนที่ไม่เป็นคณะกรรมการ 60 คน ผู้นำชุมชนและผู้ปกครองที่ไม่เป็นคณะกรรมการ 120 คน เครื่องมือที่ใช้ใน

¹มหาบัณฑิตสาขาการวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

²รองศาสตราจารย์ ประจำภาควิชาวิจัยและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

³อาจารย์ ประจำหลักสูตรสาขาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

การเก็บรวบรวมข้อมูลมี 3 ชนิด ได้แก่ แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 2 ฉบับ และชนิดตรวจสอบรายการ (Checklist) 1 ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่ 1 แบบสอบถามสำหรับครูในโรงเรียนที่เป็นคณะกรรมการโรงเรียนเพื่อนเด็ก รวม 66 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r_{xy}) ตั้งแต่ .41-.92 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .96 ฉบับที่ 2 แบบสอบถามสำหรับนักเรียนที่เป็นคณะกรรมการโรงเรียนเพื่อนเด็ก รวม 37 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r_{xy}) ตั้งแต่ .43 -.89 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .84 ฉบับที่ 3 แบบสอบถามสำหรับนักเรียนที่ไม่เป็นคณะกรรมการ รวม 20 ข้อ แบบสัมภาษณ์ จำนวน 3 ฉบับ เป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง เพื่อสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง และนักเรียน และแบบสังเกต ชนิดมีโครงสร้าง 1 ฉบับ จำนวน 42 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. ผู้บริหาร ครู และนักเรียนที่เป็นคณะกรรมการ มีความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิเด็กตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กโดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนผู้นำชุมชนและผู้ปกครองที่เป็นคณะกรรมการ ผู้นำชุมชนและผู้ปกครองที่ไม่เป็นคณะกรรมการ มีความรู้ความเข้าใจโดยรวมอยู่ในระดับกลาง
2. ผู้บริหาร ครู และนักเรียนที่เป็นกรรมการ มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจในการประเมินตนเอง สามารถประเมินตนเอง และนำผลการประเมินตนเองไปพัฒนาโรงเรียนได้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนผู้นำชุมชนและผู้ปกครองที่เป็นคณะกรรมการ ผู้ปกครองที่ไม่เป็นคณะกรรมการโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง
3. ผู้บริหาร และครู มีความรู้ในการใช้โปรแกรม SMIS นำข้อมูลจากโปรแกรมไปใช้พัฒนาคุณภาพการศึกษา และขยายผลการจัดทำโปรแกรม โดยใช้กระบวนการกลุ่มโรงเรียนและเพื่อนครูช่วยครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนนักเรียนที่เป็นคณะกรรมการ นักเรียนที่ไม่เป็นคณะกรรมการ ผู้นำชุมชนและผู้ปกครองที่เป็นคณะกรรมการ ผู้นำชุมชนและผู้ปกครองที่ไม่เป็นคณะกรรมการไม่มีการประเมินในจุดประสงค์นี้
4. ผู้บริหาร ครู และนักเรียนที่เป็นกรรมการมีความรู้ในการดำเนินงาน พัฒนาปรับปรุงห้องสมุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียน โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาตลอดแนว โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนผู้นำชุมชนและผู้ปกครองที่เป็นคณะกรรมการ ผู้ปกครองที่ไม่เป็นคณะกรรมการ อยู่ในระดับปานกลาง

โดยสรุป โครงการนี้ดำเนินการบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการอย่างมีประสิทธิภาพจึงควรดำเนินการต่อไป

คำสำคัญ : การประเมินโครงการโรงเรียนเพื่อนเด็ก

ABSTRACT

The Office of Khon Kaen Education Service Area Zone 5 participated in the Children's Friends School Project in May 2007. There were 20 pilot schools under this project, particularly schools in Amphoe Chum Phae. Children's friends schools personnel were developed by organizing training according to the projects of children's friends schools. Also, knowledge was used for developing schools in 4 aspects of promotion and protection of child's rights based on the Convention on child's Right 2002. Thus the Project should be evaluated to examine outcomes of the project operation in every aspect. The purpose of this project evaluation was to evaluate the operation, problems, and obstacles to the operation according to the project purposes in the annual academic year 2007 using Tyler's evaluation form. The sample consisted of 447 people from 6 schools involving the school project with operation of the children's friend's school project under the Office of Khon Kaen Education Service Area Zone 5.

The schools were classified into 2 large-sized schools, 2 medium-sized schools, and 2 small-sized schools consisting of 135 school teachers, 72 students who were project committee members, 60 community leaders and parents, 60 students who were not project committee members, and 120 community leaders and parents who were not project committee members. Three types of the instruments used for collecting data were 2 5-rating-scale questionnaires and 1 checklist questionnaire. Questionnaire 1 was a 66-item Questionnaire for school teachers who were children's friends school committee members with discriminating powers (r_{xy}) ranging .41-.92 and a reliability of .96 ; Questionnaire 2 was a 37-item questionnaire for students who were children's friends schools committee members with discriminating powers (r_{xy}) ranging .43-.59 and a reliability of .84. Questionnaire 3 was a 20-item questionnaire for students who were not committee members; Three interview forms were structured-interview forms for interviewing with community leaders, parents, and students; and a 42 item participant observation form. The statistics used for analyzing the collected data were percentage, mean, and standard deviation.

The results of the study were as follows;

1. The administrators, teachers, and students who were committee members had knowledge and understanding of child's rights according to the Convention on Child's Rights as a whole at a high level. However, the community leaders and parents who were committee members, and the community leaders and parents who were not committee members had knowledge and understanding as a whole at a medium level.

2. The administrators teachers, and students who were committee members had participation in education provision to have knowledge and understanding of self-evaluation, could evaluate themselves, and implemented self-evaluation outcomes in developing the school continuously and systematically as a whole at a high level. However, the community leaders and parents who were committee members and the parents who were not committee members had those as mentioned as a whole at a medium level.

3. The administrators and teachers had knowledge of SMIS program utilization, implementation of information from the program in developing education quality, and extension of the outcomes of making program using the group process school and teacher peer coaching as a whole at a high level. However, the students who were committee members, the students who were not committee members, the community leaders and parents who were committee members, and the community leaders and parents who were not committee members did not have an evaluation in this objective.

4. The administrators, teachers, and students who were committee members had knowledge of operation, development, and improvement of the library to be school learning resource with community participation in development all the range as a whole at a high level. However, the community leaders and parents who were committee members, and the parents who were not committee members had those as mentioned as a whole at a medium level

In conclusion, this project operation achieved the project purposes in efficiency. Thus the project should continue operating.

Keywords : An Evaluation of the Children's Friends School Project

บทนำ

การประเมินโครงการอย่างมีระบบ (Systematic Evaluation) จะทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพของโครงการ ข้อดี ข้อบกพร่องของโครงการในแต่ละขั้นตอน ตั้งแต่การกำหนดจุดมุ่งหมายของโครงการ การวางแผน การดำเนินงาน ตลอดจนผลของโครงการซึ่งจะชี้ว่าบรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่ เพียงใด อันจะเป็นแนวทางให้ผู้บริหารหน่วยงานนำไปพิจารณาเพื่อปรับปรุงแก้ไขโครงการนี้ต่อไป

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะประเมินโครงการโรงเรียนเพื่อนเด็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5 ตามจุดประสงค์ของโครงการ โดยใช้แนวทางของไทเลอร์ (Tyler) เป็นรูปแบบในการประเมิน เพื่อประกอบในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการนี้ ซึ่งจะทำให้ทราบข้อดี ข้อเสีย และประสิทธิภาพของการประเมินได้เป็นอย่างดี และผลที่ได้จากการประเมินในครั้งนี้จะเป็นข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องและหน่วยเหนือ ในการวางแผน พิจารณาปรับปรุงแก้ไขและขยายผลโครงการโรงเรียนเพื่อนเด็กให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. ผู้บริหาร ครู นักเรียน และชุมชน มีความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิเด็กตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก
2. ผู้บริหาร ครู นักเรียน และชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจในการประเมินตนเอง สามารถประเมินตนเอง และนำผลการประเมินตนเองไปพัฒนาโรงเรียนได้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ
3. เพื่อให้ผู้บริหาร และครู มีความรู้ในการใช้โปรแกรม SMIS นำข้อมูลจากโปรแกรมไปใช้พัฒนาคุณภาพการศึกษา และขยายผลการจัดทำโปรแกรม โดยใช้กระบวนการกลุ่มโรงเรียนและเพื่อนครูช่วยครู
4. ผู้บริหาร ครู นักเรียน และชุมชน มีความรู้ในการดำเนินงาน พัฒนาปรับปรุงห้องสมุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียน โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาตลอดแนว

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการโรงเรียนเพื่อนเด็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5 จำนวน 5,676 คน จากโรงเรียนทั้งหมด 20 โรง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการโรงเรียนเพื่อนเด็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5 จำนวน 387 คน จากโรงเรียน 6 โรง โดยแยกเป็น ขนาดใหญ่ 2 โรง ขนาดกลาง 2 โรง และขนาดเล็ก 2 โรง ประกอบด้วย ครู 135 คน นักเรียนที่เป็นคณะกรรมการ จำนวน 72

คน นักเรียนที่เป็นไม่เป็นคณะกรรมการจำนวน 60 คน ผู้นำชุมชนและผู้ปกครองที่เป็นคณะกรรมการ จำนวน 60 คน และ ผู้นำชุมชนและผู้ปกครองที่ไม่เป็นคณะกรรมการ จำนวน 120 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

2.1 แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ฉบับ ได้แก่

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามสำหรับคณาจารย์ในโรงเรียนที่เป็นคณะกรรมการโรงเรียนเพื่อนเด็ก มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ รวม 66 ข้อ

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามสำหรับนักเรียนที่เป็นคณะกรรมการโรงเรียนเพื่อนเด็ก มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ รวม 37 ข้อ

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามสำหรับนักเรียนที่ไม่เป็นคณะกรรมการ มีลักษณะแบบประเมินเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) รวม 20 ข้อ

2.2 แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 3 ฉบับ ได้แก่

ฉบับที่ 1 แบบสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นคณะกรรมการโรงเรียนเพื่อนเด็ก เป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง รวม 13 ข้อ

ฉบับที่ 2 แบบสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและผู้ปกครองนักเรียนที่ไม่เป็นคณะกรรมการโรงเรียนเพื่อนเด็ก เป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง รวม 13 ข้อ

ฉบับที่ 3 แบบสัมภาษณ์นักเรียนที่เป็นและไม่เป็นคณะกรรมการโรงเรียนเพื่อนเด็ก เป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง รวม 5 ข้อ

2.3 แบบสังเกต ชนิดมีโครงสร้าง จำนวน 1 ฉบับ รวม 42 ข้อ

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.2 สถิติที่ใช้วิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ r_{xy} และ α

ผลการวิจัย

จุดประสงค์ที่ 1 ผู้บริหาร ครู และนักเรียน มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับมาก ส่วนผู้นำชุมชนและผู้ปกครองที่เป็นคณะกรรมการ ผู้นำชุมชนและผู้ปกครองที่ไม่เป็นคณะกรรมการ มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับกลาง บรรลุจุดประสงค์ข้อที่ 1 ของโครงการ

จุดประสงค์ที่ 2 ผู้บริหาร ครู และนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับมาก ส่วนผู้นำชุมชนและผู้ปกครองที่เป็นคณะกรรมการ ผู้ปกครองที่ไม่เป็นคณะกรรมการ มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง บรรลุจุดประสงค์ข้อที่ 2 ของโครงการ

จุดประสงค์ที่ 3 ผู้บริหาร และครู มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับมาก ส่วนนักเรียน ผู้นำชุมชนและผู้ปกครองที่เป็นคณะกรรมการ ผู้นำชุมชนและผู้ปกครองที่ไม่เป็นคณะกรรมการไม่มีการประเมินในจุดประสงค์นี้ บรรลุจุดประสงค์ข้อที่ 3 ของโครงการ

จุดประสงค์ที่ 4 ผู้บริหาร ครู และนักเรียน มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับมาก ส่วนผู้นำชุมชนและผู้ปกครองที่เป็นคณะกรรมการ ผู้ปกครองที่ไม่เป็นคณะกรรมการ มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง บรรลุจุดประสงค์ข้อที่ 4 ของโครงการ

อภิปรายผล

1. จุดประสงค์ที่ 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และนักเรียนที่เป็นคณะกรรมการ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้สืบเนื่องจากโรงเรียนได้ดำเนินการตามแนวคิดทั้ง 4 ด้านในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก กล่าวคือ ความอยู่รอดปลอดภัย การปกป้องคุ้มครอง การได้รับการพัฒนา และการมีส่วนร่วม โรงเรียนเหล่านี้ได้ส่งเสริมความสงบสุข เสมอภาคเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ทำให้การดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนเพื่อนเด็กบรรลุวัตถุประสงค์

2. จุดประสงค์ที่ 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และนักเรียนที่เป็นคณะกรรมการ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้ สืบเนื่องจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด ส่วนผู้นำชุมชนและผู้ปกครองที่ไม่เป็นคณะกรรมการมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง อาจเนื่องมาจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ การวิเคราะห์ความถนัดและความสามารถของนักเรียนยังน้อย

3. จุดประสงค์ที่ 3 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้สืบเนื่องจาก โรงเรียนมีการวางแผนการและดำเนินการจัดเก็บข้อมูลนักเรียนรายบุคคลอย่างถูกต้องเหมาะสมและเป็นปัจจุบัน ด้วยโปรแกรม SMIS อย่างเป็นระบบ และมีการนิเทศติดตามผลการจัดเก็บข้อมูลจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอย่างสม่ำเสมอ

4. จุดประสงค์ที่ 4 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และนักเรียนที่เป็นคณะกรรมการ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้ สืบเนื่องจากการให้บริการห้องสมุดในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน การค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมและโรงเรียนพัฒนาปรับปรุงห้องสมุดให้มีความทันสมัยพร้อมให้บริการ ส่วนผู้นำชุมชนและผู้ปกครองที่เป็นคณะกรรมการ ผู้ปกครองที่ไม่เป็นคณะกรรมการมีความคิดเห็นแตกต่างจากคณาจารย์ในโรงเรียน